

Reglab, lärprojekt Integration – regionernas roll

Minnesanteckningar seminarium 1, 21-22 sep 2016, Malmö

Lärprojektet Integration har haft sin första träff. I panel 1 träffade vi Wadhah Ali, kemiingenjör från Yemen, Amina Yama, projektledare, Somali Information and Business centre och Jenny Kirsten Bille, initiativtagare Näringslivsuppropet Malmö.

Wadhah Ali kom till Sverige för ett år sedan. Han läser svenska och söker jobb. Och han har sökt många.

– Man måste integrera sig och börja med att lära sig språket. Det öppnar dörrar. Men jag tror att nyanlända, framförallt med högre utbildning, behöver praktik snarare än jobb. Att prata med arbetsgivaren och arbetsmarknaden är svårt. Arbetsgivaren kan inte se skillnad på vem som har och inte har tillåtelse att arbeta. Jag får ofta förklara att jag *får* arbeta. Arbetsförmedlingen måste koncentrera sig på att informera om detta.

Amina Yama flyttade till Sverige 1995. Som ung, och med en examen, kände hon mycket frustration.

– Jag visste ingenting om Sverige, kände i princip endast till ABBA. Jag hamnade i Lund som var en internationell stad med många studenter och personer från hela världen. Men det fanns inga språkcaféer och SFI var inte vad det är i dag. Jag var frustrerad. Min rumänske SFI-lärare blev min räddning. Hon var nyckeln som gjorde att jag stannade, utan henne hade jag inte varit i Sverige i dag.

I dag jobbar Amina Yama med att andra ska slippa känna samma frustration.

– Jag hjälper till att förvandla deras livserfarenhet till en styrka i jobbsökandet. Svenska utbildningar är inte bäst i världen, man kan inte ha dem som riktmärke. En person som själv gjort resan, bland annat genom byråkratin och SFI, är viktig för att visa att det finns andra vägar att gå.

Jenny Kirsten Bille menade att kompetensinventeringen är viktig.

– Jag träffade person som kom till Sverige och fick fel yrkestitel när den skulle beskrivas på svenska. Det var först när hon träffade mig (som är landskapsingenjör) som vi konstaterade att hon inte var landskapsarkitekt utan

trädgårdsingenjör. Och utan en korrekt översättning blir det väldigt svårt att söka relevanta jobb.

Hon berättade om ett exempel från Simrishamn där en boende på en flyktingförläggning tog initiativ till att kompetensinventera sin egen förläggning.

– När det spred sig till kommunen gav man den personen fortsatt jobb med detta. Det har varit viktigt när kommunen i dag skapar praktikplatser. Vi vet i dag inte vilka som sitter i flyktingförläggningarna och väntar. Vi skulle hitta dem lättare om de var inne i arbetsförmedlingsprocessen.

Några av reflektionerna efteråt var att vi ofta är styrda utifrån system, strukturer, värderingar och normer och behöver jobba mer med individen och se dennes resurser. Som varande majoritet måste vi tänka på hur vi kan släppa in. Kanske är det en ledningsfråga hur vi släpper in. Som medarbetare kan man göra sin del och uppmana arbetsgivaren att ta in någon med annan bakgrund. Vi har ett systemfel där vi byggt upp olika system för att hantera utbildning, arbetsmarknad med mera. När det kommer människor som inte passar in i våra system kan vi inte hantera det.

I panel 2 medverkade Jenny Kirsten Bille, initiativtagare Näringslivsuppropet Malmö, Paul Andersson, verksamhetssamordnare, Arbetsförmedlingen, Shatila Salami, Räddningstjänsten, Henrik Nilsson, processledare, Nätverket idéburen sektor, Lena Alderskiöld, migrationstrateg, Landskrona stad samt Katja Wänberg, Projektledare för Boulebars Akademi. Här handlade det om potential och hinder.

Hur drar vi nytta av potentialen? Hur ser hindren ut?

– Etablering av nyanlända och integrationsprocessen är väldigt aktörtäta, den kräver mycket samverkan. Systemen är inte alltid kompatibla men vi försöker nå ut till varandra. Då måste man förstå varandras kontexter, menade Lena Alderskiöld.

Paul Andersson berättade om Försäkringskassan genom sina ”One-Shop-Stop-mötesplatser” där arbetsförmedlingen, försäkringskassan och kommunen finns på en och samma plats med syfte att påskynda handläggningen i de initiala skedena.

– Processem som idag tar sex veckor kan kapas till sju, åtta timmar.

Jenny Kirsten Bille berättade Näringslivssamverkan har valt strategin att lägga problematiken åt sidan och i stället mata sig i stället med goda exempel.

– Vi ställer alltid frågan till de vi möter, både arbetsgivare, näringsliv, arbetssökande: Vad behöver du hjälp med och vad kan du erbjuda? Att inte se problematiken är en lösning vi tillämpar.

Räddningstjänsten har haft ett pilotprojekt om kunskapsutbyte genom hemmaträffar, som varit lyckat och nu blivit permanentat. Tillsammans med representanter från Malmö stad och Räddningstjänsten träffar de kvinnor i Rosengård.

– Vi är oss själva, utan uniform, och vi talar om samhällsregler. På det sättet bygger vi nätverk med bättre förståelse, berättade Shatila Salami.

I projektet Risk samarbetar Räddningstjänsten med polisen och socialtjänsten.

– Vi får information om någon sparat ur, och tar hand om ungdomarna en gång i veckan och gör aktiviteter och pratar.

Amina Yama lyfte civilsamhällets och de ideella föreningarnas stora betydelse och efterfrågade samhällsinformation på flera språk.

– I föreningarna möts man på lika villkor. Är du ny i ett land diskuterar du inte med en myndighetsperson – du informeras. Vi har sett att personer får alldeles för mycket information om rättigheter och skyldigheter, och ofta är den dessutom felaktig. Det blir mycket svårt att ta in. Det saknas också information på många språk.

Henrik Emilsson, forskare på Malmö högskola gav oss en historisk tillbakablick på svensk integrationspolitik och Britt-Inger Grönberg från Region Skåne delade med sig av en pågående aktörs- och processkartläggning.

Vad är svensk integrationspolitik? Hur formuleras politiken – nu och då?

Vilka förutsättningar har vi när vi talar om integration, hur har politiken förändrats, hur ser det ut i Sverige jämfört med i andra länder och vad står vi inför i dag?

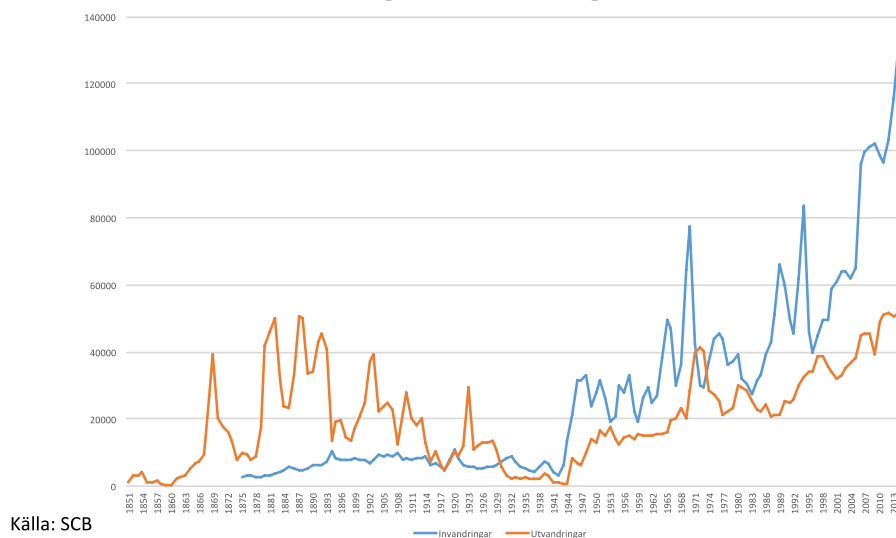
Om detta berättade Henrik Emilsson, forskare, Malmö högskola.

”Detta var skönt att höra, det förklarar varför otydligheten är så påtaglig. Om man inte ens vet om man har en integrationspolitik”, reflekterade en av deltagarna.

1. Migrationen till Sverige
2. Utvecklingen av svensk integrationspolitik
3. Svensk integrationspolitik i internationell jämförelse
4. Dagens integrationsutmaning

1. Migrationen till Sverige

In och utvandring från Sverige 1851-2015

Blå linje – invandring, röd – utvandring.

Utvandringen till Amerika från mitten av 1800-talet till 1920 syns tydligt ovan. Först efter andra världskriget hade vi en större invandring till Sverige. När kriget var slut var mindre än två procent av Sveriges befolkning utrikes födda.

Den stora arbetskraftsinvandringen ägde rum i slutet på 60-talet. Den stoppades på 70-talet och gick då över till flyktinginvandring. Sedan ökade den vid 90-talet under inbördeskriget i Jugoslavien, och sjönk därefter igen. De senaste tio åren har vi sett en tydlig ökning. Även om flyktingkrisen avtar kommer invandringen att ligga på historiskt höga nivåer på åtminstone 100 000 personer per år. Detta måste hanteras – flyktingkris eller ej.

Vad är speciellt med Sverige?

Till Sverige kommer en mycket större andel av invandrare (60 procent) som är skyddsbehövande eller familjeinvandrare än till andra länder. De kommer utan garanterad försörjning. EU-medborgare får bara flytta om de har försörjning.

Andelen invandrare som är skyddsbehövande eller familjeinvandrare, 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Austria		32	34	32	21	19
Belgium	38	43	42	37	36	36
Denmark	15	16	17	13	13	17
Finland	45	52	52	49	48	48
France	58	49	48	45	43	43
Germany	39	30	30	22	18	19
Ireland		22	8	48	19	23
Italy	33	33	29	29	35	36
Netherlands	34	34	32	31	26	30
Norway	30	43	28	30	30	31
Portugal	40	33	35	39	38	36
Spain	20	25	19	17	15	20
Sweden	63	64	58	52	59	67
United Kingdom	15	16	13	15	16	16

Källa: OECD

Siffran för de andra europeiska länderna är mellan 20 och 40 procent.

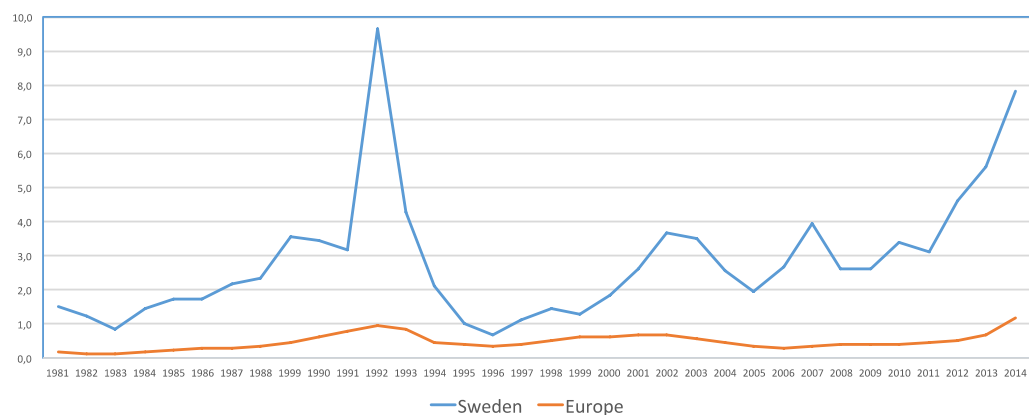

Danmark har lika stor invandring i relation till folkmängd som Sverige, men den består av EU-medborgare och arbetskraftsinvandrare. Norge har större invandring än Sverige i procent av befolkningen, men dit kommer en tredjedel som flyktingar.

Mixen av invandring till Sverige gör att vi har en större utmaning än våra grannländer i nordvästeuropa eftersom de flesta som kommer till landet inte har garanterad försörjning. Vi har utmaningen på grund av att vi i Sverige drivit en annan politik.

Detta är ett annat sätt att visa att vi haft en annan profil på vår invandring.

Asylsökande per 1000 invånare 1981-2014

Källa: UNHCR

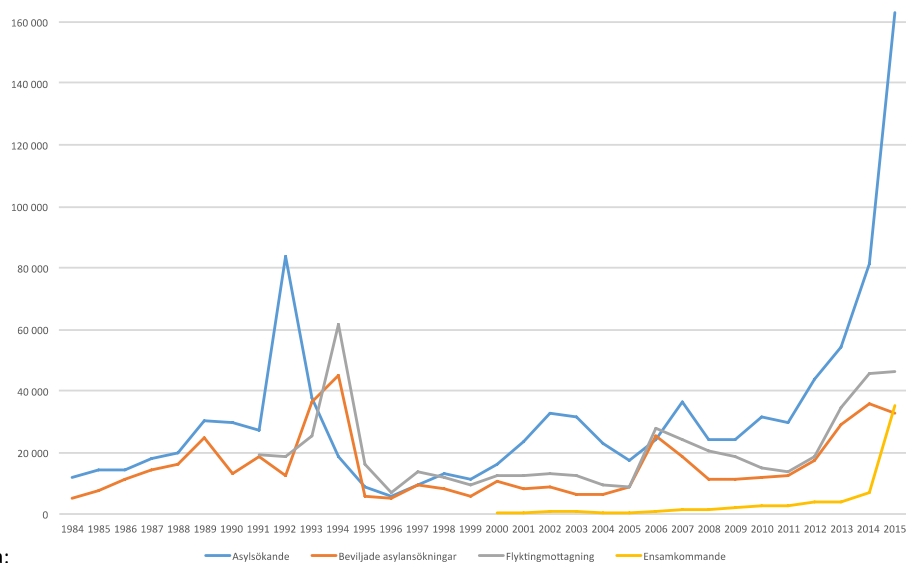
Orange linje genomsnittet i Europa, blå Sverige.

Långt innan flyktingkrisen hade vi en asylinvandring som var cirka 7 till 10 gånger högre än EU-genomsnittet. Det är alltså inte något nytt som hänt i Sverige i och med den senaste flyktingkrisen. Det har varit så under de senaste 30-40 åren.

Blå linje i diagrammet nedan visar asylsökande till Sverige, orange beviljade ansökningar, grå flyktingmottagning (i kommuner) och gul visar ensamkommande.

Asylsökande och flyktingmottagning 1984-2015

Källa:
Migrationsverket

I diagrammet syns att bara en bråkdel av de som sökt asyl får uppehållstillstånd. Just nu har vi endast 35-40 000 människor i introduktionsprogrammen, nästa år kommer de att vara 80 000 personer, år 2018 85 000 personer, innan det minskar igen.

Integrationsutmaningen av flyktingkrisen har knappt påbörjats. Den påbörjas nu och kommer att pågå några år. Antal beviljade asylansökningar låg länge på 10 000 per år, efter Jugoslavienkrisen.

2. Utvecklingen av svensk integrationspolitik

1960-tal

Den universella välfärdsstaten – ingen gästarbetarpolitik.

Från början kallade vi detta invandrarpolitik.

Grunden med lika rättigheter och full tillgång till samhällets service har kännetecknat svensk integrationspolitik sedan 60-talet. Vid den stora arbetskraftsinvandringen på 1950-, 60- och 70-talen bestämde Sverige att inte ha någon gästarbetarpolitik. De som fick stanna skulle ha samma rättigheter som svenskar, de skulle omfattas av välfärdsstaten på samma villkor. Den solidariska lönepolitiken var viktig, man ville inte ha lönedumpning eller lönekonkurrens. Vi la grunden till den svenska integrationspolitiken innan vi ens hade en integrationspolitik, genom att ge folk lika rättigheter.

Detta var precis tvärt emot vad man gjorde i till exempel Storbritannien och Tyskland där man såg arbetskraftsinvandringen som en billig arbetskraft, de som kom var gäster och skulle aldrig vara en del i samhället.

1975

Invandrar- och minoritetspolitik. Den första sammanhållna invandrarpolitiken. Mångkulturalism. Målen var jämlikhet, valfrihet och samverkan.

År 1975 kom den första riktiga integrationspolitiken. Den kallades invandrar- och minoritetspolitik. Invandrargrupperna som kom till Sverige skulle bli och behandlas som nya nationella minoriteter; som samer eller tornedalsfinnar. Det var en politik gentemot gruppen. Målen var jämlikhet, valfrihet och samverkan. Med jämlikhet menades lika rättigheter, men man skulle få välja om man vill ”vara svensk”. Man började med stöd som hemspråksundervisning, till kulturföreningar, och till program på tv och radio.

Sen blev det en debatt om valfrihetens gräns. Vad är det att vara svensk och bo i Sverige, ska man anpassa sig? Hur? Var går gränsen?

1985

Invandrarpolitik: Ett steg bort från mångkulturalism. Regeringen överförde ansvaret för flyktningmottagning från Arbetsförmedlingen till Migrationsverket och kommunerna. Introduktionsprogram sjösätts.

Nu fick vi en invandrarpolitik. Invandrare skulle INTE längre bli nya nationella minoriteter, de skulle vara invandrare. Man börjar bygga upp introduktionsprogrammen. Sedan denna tid har vi inte haft en officiell mångkulturell politik. Många av insatserna som hemspråksundervisning levde visserligen kvar, men samtidigt överfördes ansvaret för flyktingar till Migrationsverket och kommunerna. Infrastrukturen för svensk politik är inte mycket annorlunda i dag än 1985.

1998

Integrationspolitik. Den nya integrationspolitiken reflekterar en ökad fokusering på individuella rättigheter och individuell jämlikhet.

Integrationspolitiken från 1998 har vi än i dag. Det finns inget nytt styrande dokument eller policy än den mer än 20 år gamla propositionen.

I den nämns inte ”mångkulturalism” en enda gång. Man tar helt avstånd från grupper och talar i stället om ”individuell mångfald”. Ordet mångfald nämns hundratals gånger. Här är det mainstream som gäller – inte en invandrarpolitik utan en politik för alla. En politik både för samhället, samhällets institutioner och för de som invandrar. Den som kommer ska anpassa sig och det ska också samhället. De är generella insatser som gäller, med undantag för under den första tiden i Sverige.

Vi har samma princip i dag – med generella insatser och specifika för nyanlända som fått skydd i Sverige.

2006 när alliansen tillträdde första gången inrättas ett integrationsdepartement. 2010 avskaffades detta och integrationsarbetet lades på arbetsmarknadsdepartementet.

Integrationspolitiken sedan 2008

Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

2008 kom en integrationsstrategi från dåvarande alliansen som pekade ut mål och insatser inom olika samhällsområden. Integrationspolitiken skulle genomföras inom ramen för den generella politiken som riktar sig till alla oavsett bakgrund. Den kompletteras med särskilda insatser för nyanlända invandrare under deras första år i Sverige.

2010 kom etableringsreformen. Staten tar över ansvaret från kommunerna för nyanlända invandrares etablering.

2014

Regeringen avskaffar integrationspolitiken!?

I dag är det tveksamt om vi har en integrationspolitik. I maj 2016 fick vi en etableringsminister, Ylva Johansson, men hon är egentligen inte minister för integrationspolitiken. Det är lite tveksamt vad status är på denna front. Svensk integrationspolitik i dag är insatser snarare än inriktning. Man lägger största krutet på nyanlända.

Av statens budget för integration går 98 procent till det som är bestämt i propositionen om etableringsreformen (2009/10:60).

Text från regeringens hemsida, nyanländas etablering:

“Området handlar om att skapa fler förutsättningar för att nyanlända snabbt ska komma i arbete eller utbildning. Alla steg i mottagandet ska syfta till att hitta ett

jobb. Området omfattar också ersättning till kommuner för flyktingmottagande och mottagande av ensamkommande flyktingbarn.”

Från deltagarna:

- Det var skönt att höra, det förklarar varför otydligheten är så påtaglig. Om man inte ens vet om man har en integrationspolitik.
- I dag ska alla göra det så det är svårt att veta: Vad betyder det inom skola, arbetsmarknadspolitiken.
- Ska vi egentligen sluta prata om just ”integration”?

Henrik:

Man byter ord hela tiden.

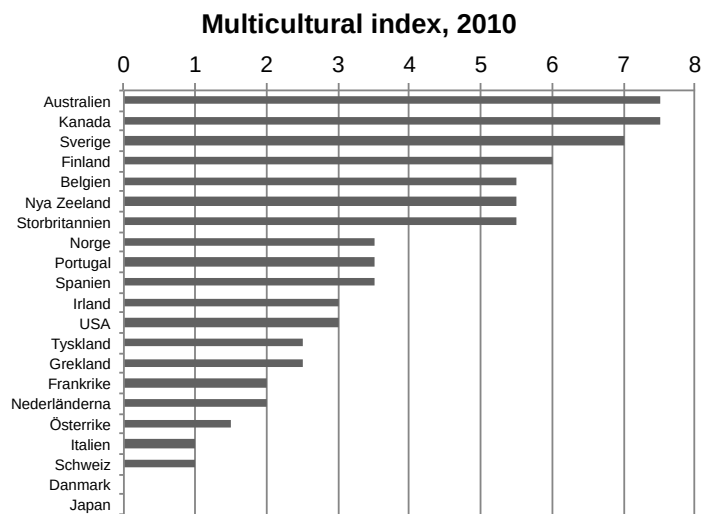
Carl Dahlström, Göteborgs universitet, har i sin forskning visat att trots namnbyten är politiken likadan.

Vad man praktiskt gör och vad staten finansierar skiljer sig inte så mycket från när vi kallade det mångkulturell politik. I dag vill man ibland hellre prata om inkludering. Men det betyder egentligen samma sak. Om man går tillbaka i dokument och läser handlar det om ömsesidig anpassning, mainstreaming och att nyanlända ska registreras.

3. Svensk integrationspolitik i internationell jämförelse

Multikulturellt index

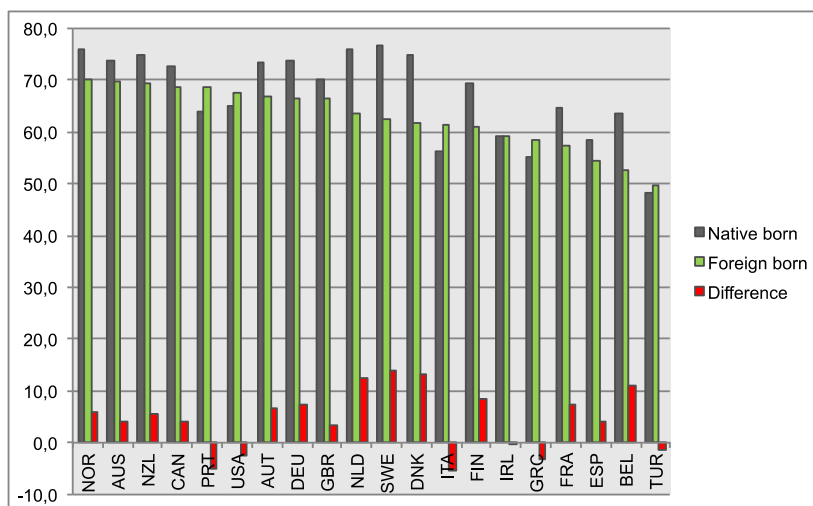
Hur mångkulturell är politiken i olika länder?

I tabellen ligger Sverige på 7,8 poäng bara Kanada och Australien ligger före. Vad innebär det? Har vi en mångkulturell politik? Vad kallas mångkulturalism?

Indexet ovan har man fått fram genom att använda åtta kriterier som: Har man gett uppdrag till public service att ta hänsyn till befolkningens mångfald? Kan man ha undantag vad gäller polisuniform? (Får man ha en sikhisk turban?) Har man antidiskrimineringslagstiftning. Politiskt sett har vi alla de insatserna i Sverige, men vi kallar inte detta mångkulturalism. Vi kallar det politik för mångfald och inkludering.

Sysselsättning för inrikes och utrikes födda i utvalda OECD länder, 2011

4. Dagens integrationsutmaning

Regeringens förslag i 2017 års budget:

- 10 miljarder kronor till kommunsektorn för 2017 och framåt. Denna förstärkning ska inledningsvis särskilt stötta de kommuner och landsting som har störst behov av investeringar till följd av det stora antalet asylsökande och nyanlända.
- Förstärkning av tidiga insatser för asylsökande (pengar till civila samhället, folkbildning, kompetensinventering). (265 miljoner)
- Ökade resurser för etableringsprogrammet (Arbetsförmedlingen, snabbspår, lärlingsvux, ändrade nystartsjobb)
- 85 000 personer kommer att vara inskrivna i etableringsprogram 2017–2018

”flyktingmottagning” 2013

	Befolkning	Mottagning	Mottagna per 1000 personer
Kronobergs län	187 156	1371	7,3
Gävleborgs län	277 970	1859	6,7
Södermanlands län	277 691	1770	6,4
Jämtlands län	126 661	778	6,2
Västmanlands län	259 054	1526	5,9
Östergötlands län	437 848	2206	5,0
Dalarnas län	277 849	1386	5,0
Jönköpings län	341 235	1555	4,6
Örebro län	285 951	1265	4,4
Blekinge län	152 757	617	4,0
Kalmar län	233 874	917	3,9
Västra Götalands län	1 161 508	6084	3,8
Riket	9 644 864	33 797	3,5
Västernorrlands län	242 156	835	3,4
Västerbottens län	261 112	781	3,0
Värmlands län	273 151	817	3,0
Skåne län	1 127 409	3146	2,5
Stockholms län	2 163 042	5145	2,4
Norrbottnens län	249 361	557	2,2
Uppsala län	345 881	743	2,2
Hallands län	306 840	425	1,4
Gotland	57 161	14	0,2

Mottagningen är mycket jämnare fördelat än vad som framgår i debatten.

- Bara tre kommuner (med en befolkning på sammanlagt 35 000) tog inte emot någon 2013: Skurup, Öckerö och Lekeberg.
- Ytterligare fyra kommuner tog emot färre än snittet inom EU (0,3 personer per 1000 invånare).
- Hade dessa sju kommuner tagit emot lika många som snittet i Sverige (3,5) hade det skapats 485 nya platser.
- Lund är den staden över 100 000 invånare som tar emot lägst andel (0,6). Om de skulle ta emot lika många som snittet skulle mottagningen varit 400 istället för 71.
- Om alla städer med lägre mottagande än 1 per 1 000 invånare (dessa har en total befolkning på 1,16 miljoner invånare) skulle ta emot som snittet i Sverige skulle det skapas 3 400 nya platser. Detta är bara 10 procent av 2013 års mottagande.
- Av de 22 kommuner som tar emot flest i förhållande till sin folkmängd är det bara Södertälje som ligger i en av de tre storstadsregionerna.

Slutsatser: Jämnare fördelning är ingen lösning. Alla måste ta emot fler!

Spridning av flyktingmottagningen

- Idag deltar alla Sveriges 290 kommuner i flyktingmottagningen.

år 2005	år 2006	år 2007	år 2008	år 2009	år 2010	år 2011	år 2012	år 2013	år 2014
227	274	267	276	281	282	286	287	287	290

- Flyktingmottagningen är inget

NORRKÖPING	917	6,9
HELSINGBORG	759	5,7
MALMÖ	1546	4,9
GÖTEBORG	2504	4,7
ÖREBRO	601	4,3
JÖNKÖPING	544	4,2
VÄSTERÅS	553	3,9
LINKÖPING	447	3,0
UPPSALA	541	2,6
STOCKHOLM	1880	2,1

← Mottagning per 1000
invånare. Genomsnittet i
Sverige är 4,8 under 2014

	2013		2014	
	Mottagna	Per 1000 invånare	Mottagna	Per 1000 invånare
Kronobergs län	1371	7,3	1611	8,6
Gävleborgs län	1859	6,7	2390	8,6
Blekinge län	617	4,0	1204	7,9
Södermanlands län	1770	6,4	2169	7,8
Kalmar län	917	3,9	1821	7,8
Västmanlands län	1526	5,9	1869	7,2
Jönköpings län	1555	4,6	2229	6,5
Jämtlands län	778	6,2	826	6,5
Örebro län	1265	4,4	1841	6,5
Dalarnas län	1386	5,0	1678	6,1
Västernorrlands län	835	3,4	1445	6,0
Värmlands län	817	3,0	1469	5,4
Östergötlands län	2206	5,0	2249	5,1
Hallands län	425	1,4	1497	4,9
Västra Götalands län	6084	3,8	7798	4,8
Riket	33797	3,5	45836	4,8
Skåne län	3146	2,5	5556	4,4
Västerbottens län	781	3,0	995	3,8
Uppsala län	743	2,2	915	2,6
Norrbottnens län	557	2,2	651	2,6
Stockholms län	5145	2,4	5599	2,6
Gotland	14	0,2	24	0,4

De kommuner som tagit emot flest och minst antal...

LESSEBO	307	38,1	GÄLLIVARE	18	1,0
FAGERSTA	424	32,9	LERUM	36	0,9
HÖGSBY	172	30,1	GNESTA	9	0,9
LAXÅ	157	28,1	TÅBY	57	0,9
SÄVSJÖ	308	28,1	ÖSTHAMMAR	18	0,8
LIUSNARSBERG	123	25,2	NYNÄSHAMN	22	0,8
HYLTE	246	24,6	HÄBO	14	0,7
OXELÖSUND	226	19,8	MORA	14	0,7
ÄMÅL	242	19,8	KUNGSBACKA	54	0,7
SORSELE	48	18,5	SKURUP	10	0,7
VINGÅKER	163	18,4	LOMMA	13	0,6
NYBRO	358	18,4	VALLENTUNA	18	0,6
AVESTA	393	18,2	ÖCKERÖ	6	0,5
UPPVIDINGE	169	18,2	GOTLAND	24	0,4
ÖSTRABÖCKINGE	249	18,2	HAMMARÖ	6	0,4
TÖREBODA	163	18,1	RÄTTVIK	4	0,4
TIBRO	187	17,4	LEKEBERG	2	0,3
NORBERG	97	17,3	VELLINGE	8	0,2
RONNEBY	437	15,7	STAFFANSTORP	5	0,2
			VAXHOLM	2	0,2

Reflektion från diskussion:

- Vi kommer från väldigt olika organisationer, det påverkar vad man lägger i integrationsuppdraget.
- Integrationsfrågan, det är kommunerna som driver den, och gör det bra. Frågan är hur vi från regionerna kan matcha in oss?
- Vi har diskuterat begreppet. Vad menar vi med integration? Vem gäller det? Om vi här ska komma fram till regionens roll, måste vi börja med att enas om vad vi menar med integration.
- Det är mycket fokus på akademiker, vi behöver ha fokus även på andra grupper (grundskola nio år, nyanlända).

Länkar:

Om etableringsreformen

<http://www.migrationsinfo.se/arbetsmarknad/etableringsreformen/>

Proposition 2009/10:60

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/nyanlanda-invandrares-arbetsmarknadsetablering--_GX0360

Lästips:

The Rise and Fall of the Miraculous Welfare Machine

Immigration and Social Democracy in Twentieth-Century Sweden, Carly Elizabeth Schall

Från en av deltagarna:

Jag deltog 2005 i ett projekt på Linköpings universitet, ett uppdrag från Svenska Handelskammaren. Jag skulle i rollen som utrikesfödd akademiker möta arbetsgivare. Jag var på en näringslivsorganisation som praktikant. Jag träffade ett 40-tal företag i Östergötland; från banker till industri. Frågor jag ställde var: Varför tar ni inte emot utländska akademiker? Och varför är det så svårt för en utrikesfödd akademiker att få jobb? Studien är inte vetenskaplig. Jag såg tre huvudargument från arbetsgivarna:

- 1: Det är lättare att ta in någon man känner än inte känner.
- 2: Det är svårt att bli av med arbetskraft när man anställer. Finns den minsta misstanke om att det finns brister i språk eller i kompetens tar man hellre det säkra före det osäkra.
- 3: Jag som chef inser vikten av mångfald, men när vi rekryterar säger mina medarbetare: Ta inte bara in någon invandrare.

Jag möter fortfarande detta dagligen. Detta måste diskuteras, vi måste prata om det. Jag har helt nyligen nu suttit med ett stort företag och diskuterat detta. Och man vågar inte riktigt. Jag blir trött på att vi pratar. Vi som regioner måste mobilisera både privata och offentliga arbetsgivare, prata med dem om att de måste öppna upp. Och vi måste jobba med attityder.